

İnternet – Bilgisayar Teknolojilerinin Önemi Ve Türkiye'de E-Vergilendirme Sistemi

Ferhat Başkan ÖZGEN*

Özet: Bu makalede internet-bilgisayar teknolojilerinin (İBT'nin) devlet ve ekonomi açısından önemi ve başlıca etkileri genel olarak tartışılmakta, İBT'nin vergilendirme alanında kullanılmasıyla ortaya çıkan e-vergilendirme sistemi, Türkiye'deki uygulama boyutuyla incelenmektedir. İBT yardımıyla arz edilen kamu hizmetleri arasında, vergilendirme hizmetleri pek çok ülkede ilk sıralarda yer alır. Bu nedenle e-vergilendirme, İBT'nin devlet için öneminin gözlenebildiği en güzel alanlardan biridir. Bu makalede e-vergilendirme, vergi beyannamesinin elektronik olarak alınması ve verginin elektronik olarak ödenmesi olarak tanımlanmaktadır. Türkiye'de bu yönde kurulan ve hala gelişmekte olan sistem incelenmekte, e-vergilendirme sisteminin geliştirilmesi için öneriler sunulmaktadır.

Anahtar kelimeler: Elektronik vergilendirme, E-vergilendirme, E-vergileme sistemi, E-vergi doldurma, E-beyan, E-vergi ödeme.

The Importance of Internet and Computer Technologies and E-Taxation System in Turkey

Abstract: The article examines the importance and effects of the internet and computer technologies (ICT) to the government and economy, and investigates e-taxation system in Turkey. Tax service is among the leading services that are supplied by using ICT at a lot of country. That's why, e-taxation issue is one of the best area of which we can see the importance of ICT. At the article, e-taxation is defined as lodgement the tax returns and payment the tax owe electronically. Turkey's e-taxation system is discussed and it is offered the solutions to develop the system.

Keywords: Electronic tax, E-tax, E-taxation, E-tax system, E-tax filing, E-filing, E-lodgement, E-tax payment, E-payment.

JEL Classification : E62, H11, H20, H21, K34, O33, O38.

GİRİŞ

Tüm dünyada internet-bilgisayar teknolojileri, pek çok alanda önemli etki ve sonuçlara neden olmaktadır. Bu makalede internet-bilgisayar teknolojilerinin (İBT'nin) devlet ve ekonomi açısından önemi ve başlıca etkileri genel olarak tartışılmakta, İBT'nin vergilendirme alanında kullanılmasıyla ortaya çıkan e-vergilendirme olgusu, Türkiye'deki uygulama boyutuyla incelenmektedir.

*Yardımcı Doçent Doktor - ADU Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Amaç, IBT'nin devlet ve ekonomi için önemini vurgulamak ve Türkiye'de yeni şekillenmekte olan e-vergileme sistemini tanıtmaktır. Makale, e-vergileme ile ilgili, Türkiye'de ankete dayalı olarak yapılan ilk akademik çalışmalardan birisidir.

IBT'nin devlet ve ekonomi açısından önemi, başlıca etkileri, ekonomik kalkınmayı destekleyici özelliği açısından ele alınabilir. IBT'nin doğru ve yaygın kullanımı, gerçekten de hemen her ülkede ekonomik kalkınmayı teşvik edebilir. Örneğin Avrupa Birliğinde ekonomik büyümenin %50'sinde IBT'ye bağlı sektörlerin katkısı vardır (EC, 2007). Gelişmekte olan ülkelere bu tür sektörlerin payı daha az olsa da, IBT'nin ekonomik kalkınma üzerindeki teorik etki ve sonuçlarının önemsenmesi gereklidir.

IBT'nin ekonomik kalkınma üzerindeki etkileri en azından teorik olarak belirgindir, fakat özellikle gelişmekte olan ülkelerin çoğu için henüz ölçülemezdir. Romer (1986), bilgi birikimi ile gelen bir ekonomik büyüme modeli ortaya atmış, bu modelde, bilgi, sermayenin bir şekli olarak tanımlanmıştır (Romer, 1986, 1002-1037). Bilginin etkilediği sosyal sermaye ise, devletin ekonomik gelişmeyi etkileme gücünü önemli ölçüde arttırabilmektedir (Knack, 2000, 1-31). Ne var ki, bu modeli doğrulayan, sosyal sermayenin IBT yardımıyla güçlendirilmesine ilişkin ampirik çalışmaların genelini, esas itibarıyla gelişmekte olan ülkelerdeki veri yetersizliği nedeniyle, gelişmiş ülkelere ait olduğu görülmektedir. Gelişmekte olan ülkelere, veri probleminin çözümü ile birlikte, ampirik çalışma ihtiyacı vardır.

Derinlemesine ampirik çalışmalara izin vermeyen veri problemi, Türkiye açısından da geçerli olduğundan, makalenin birinci bölümünde, IBT'nin devlet ve ekonomi açısından önemi ve başlıca etkileri, genel olarak, teorik boyutuyla tartışılmaktadır.

Özellikle gelişmekte olan ülkelere, IBT'nin devlet ve ekonomi alanında kullanılması ile ilgili ilk teşebbüsler, genellikle kamu sektöründen gelir ve yenilikçi stratejiler devletin öncülüğünde yürütülür. Temel kamu hizmetlerinin IBT yardımıyla daha geniş bir alanda daha az işlem maliyetleriyle daha verimli şekilde arz edilmesi, önemli bir uygulama olarak karşımıza çıkar.

IBT'nin devlet açısından öneminin gözlenebildiği en güzel alanlardan biri de vergilemedir. IBT yardımıyla arz edilen kamu hizmetleri arasında, vergileme hizmetleri ilk sıralarda yer alır (Torres ve diğerleri, 2005, 217-238). IBT altyapılarından yararlanarak beyanname alınmasına ve vergi toplanmasına, dar anlamda elektronik vergileme, bu şekilde toplanan vergilere de dar anlamda elektronik vergi (e-vergi, e-tax) adı verilebilir. E-vergi, ilk olarak ABD'de ortaya çıkmış ve denenmiştir. Günümüzde söz konusu uygulama pek

çok ülkeye yayılmıştır.¹

Vergi sistemleri ülkeler arasında farklılık arz ettiğinden, vergi beyannamelerinin elektronik olarak doldurulması ve verginin elektronik olarak tahsil edilmesine ilişkin sistemlerin veya uygulamaların adları da farklı olabilmektedir. Örneğin Avustralya'da e-vergi (e-tax), Avustralya Vergi İdaresi (ATO-Australia Tax Office) tarafından uygulanan üç elektronik vergi ödeme modelinden biridir.² Feige (2000)'de “otomatik ödeme işlem vergisi” (APT-Tax) ve Goldberg (2005)'te ise “elektronik vergi” (E-Tax), alım satım faaliyetleri üzerinden gelişmiş bilgisayar teknolojileri sayesinde alınan, özel bir işlem vergisi olarak tanımlanmaktadır.

Elektronik vergilendirme, bu makalede, “verginin, internete bağlı bilgisayarlar, çevrimiçi haberleşme araçları veya vergi dairesine gitmeyi gerektirmeyen diğer iletişim aygıtları yardımıyla, tahakkuku ve tahsilini sağlayan bir e-devlet uygulaması ve kamu hizmeti sunuş şekli” olarak tanımlanmaktadır.

Makalenin ikinci bölümü bu alana ayrılmıştır. Türkiye'de e-vergilendirme sistemi, vergi türlerine göre sınıflandırılmakta ve incelenmektedir. E-vergilendirme konusunda daha önce yapılmış bir araştırmaya rastlanmadığından, makalenin katkısını belki burada aramak uygun olur.

E-vergi doldurma ve e-vergi ödeme sistemlerine ilişkin uluslararası literatür ise, yenidir ve hızla artmaktadır. Hansford, ve diğerleri (2006), Hung ve diğerleri (2006), Barnes ve Vidgen (2006), Chang ve diğerleri (2005) ve Turner ve Apelt (2004), konu ve alanla ilgili çalışmalar arasında sayılabilir. Heeks ve Bailur (2007), Yıldız (2007) ve Titah ve Barki (2005)'te alanla ilgili en yeni literatür özetleri verilmektedir. Wang (2002) ve Fu ve diğerleri (2006), e-verginin benimsenmesini, TAM kullanarak test eden iki örnek çalışmadır. Horst ve diğerleri (2007)'de ise genel olarak e-devlet hizmetlerini, TAM kullanılarak yapısal denklik modeli çerçevesinde incelemektedir.

İNTERNET-BİLGİSAYAR TEKNOLOJİLERİNİN DEVLET VE EKONOMİ AÇISINDAN ÖNEMİ

Günümüzde bilim ve teknolojideki hızlı ilerlemelerle birlikte gelen yenilikler, çok önemli ekonomik sosyal, siyasal ve kültürel sonuçlara yol açmaktadır. Bilginin üretimi, kullanımı ve yayılması süreci gittikçe artan bir ivme ile devam etmektedir. Yeni bir toplum yapısı oluşmaktadır.

¹ Vergi beyannamelerinin elektronik olarak doldurulması ve gönderilmesi uygulamasına sahip başlıca ülkeler şunlardır: Avustralya, ABD, Kanada, İngiltere, İrlanda, Almanya, Fransa, İtalya, Hollanda, Finlandiya, İsveç, İsviçre, Norveç, Singapur, Brezilya, Meksika, Şili, Hindistan, Çin, Singapur, Tayland, Tayvan, Malezya, ve Türkiye.

² Diğer iki yöntem, Electronic Lodgement Service (ELS), TaxPackExpress'dir.

Sanayi toplumu, günümüzde gelişmiş ülkelerden başlayarak yerini bilgi toplumuna bırakmaktadır. Bilgi toplumuna geçişte, belirleyici rolü, teknoloji oynamakta ve bu süreç, 21. yüzyılda da devam edecek gibi gözükmektedir.

Dünyada hiçbir devlet IBT'nin bu artan önemine kayıtsız kalamamaktadır. IBT, ekonomik, sosyal siyasal, kültürel alanları etkilemekte, değişimi inanılmaz boyutlarda hızlandırmaktadır.

İnternet - Bilgisayar Teknolojilerinin Etkileri

Bir teknolojik yenilik süreci, birkaç aşamadan oluşur. Önce buluş aşaması, ardından araştırma geliştirme aşaması vardır. Yeni teknoloji ve yöntem, eski teknoloji ve yönetime göre, daha üstün hale getirildikten sonra, ilk olarak üretim sürecinde yani ekonomik alanda kullanılır. Yeni teknolojinin üretim sürecinde kullanılmasıyla birlikte, iş süreçleri değişir, yeni işbölümü biçimleri oluşur ve yeni meslekler doğar. Böylece sosyal alan, yeni teknolojilerden etkilenir. Sosyal alanda meydana gelen değişiklikler, siyasal ve kültürel alana da yansır (Erkan, 1994, 93-94). Baskı grupları, yeni toplumsal gruplar, siyasal ve kültürel alanı değişime zorlar. Değişim kaçınılmazdır. Fakat her alanda, özellikle kültürel alandaki değişim, değişime direnenler yüzünden genellikle bir gecikme ile devam eder.

İnternet ve bilgisayar teknolojilerindeki yenilik sürecinin en belirgin özelliği, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlardaki, değişimleri kabul etmedeki gecikmeleri, zaman açısından oldukça kısaltmış olmasıdır.

İnternet - Bilgisayar Teknolojileri ve Ekonomik Kalkınma İlişkisi

İnternet ve bilgisayar teknolojilerinin önemini, ekonomik kalkınmaya etkileri açısından yani bilgi iktisadı açısından, daha yakından inceleyebiliriz. Bilgi iktisadı, bireylerin, firmaların ve toplumun, daha ileri bir iktisadi kalkınma için, bilişimden nasıl daha etkin şekilde yararlanabileceklerini inceleyen iktisat dalıdır.³

İnternet ve bilgisayar teknolojileri (IBT), bir ülkenin kalkınmasında etkili bir araç olarak kullanılabilir. Fakat bunun için, IBT uygulamalarının, ülke içi ve ülkelerarası dijital uçuruma meydan vermeyecek şekilde, kapsamlı, etkili ve hızlı bir bilişim politikasıyla, toplumda dengeli ve yoğun dağılması temin edilmelidir. IBT'deki gelişmelerle birlikte bilgi, doğal kaynaklar, emek ve sermayeden çok daha önemli bir üretim faktörü haline gelmiştir. Bilgi, artık, üretim sürecinde kullanılabilir durumdadır (Bilişim Şurası, 2004, 13). Bilgi sektörü dördüncü bir sektör durumuna dönüşmüştür (Masuda, 1990, 68).

IBT, açıklık ve öngörülebilirliği de artırır. Duruma bağlı ekonomi politikaları yerine, kurala bağlı ekonomi politikalarının etkinliğini kuvvetlendirir. Kural hâkimiyetinin güçlenmesi, mali sorumluluk ve hesap verilebilirliği takviye eder.

³ Bilgi iktisadının bir başka tanımı için Bkz: DPT (2005).

Üretim sürecinde kurumsallaşmayı daha önemli hale getirir. IBT, firma davranışında ve kamu kurumlarının eylem ve işlemlerinde, verimliliği ve rekabet gücünü artırır (Durdu, 2003, 7).

IBT, yatırım artışlarına ve toplam faktör verimliliğine de katkı yapar. IBT, teknoloji kullanan tüm sektörlerde, yatırım artışlarına ve faktör verimliliği artışlarına yol açar. Sermaye birikimini ve büyüme hızını artırır (Saygılı, 2001, 211).

Bilgi ekonomisinin yaygınlaşmasıyla birlikte, yatırım bileşimi, maddi yatırımlardan maddi olmayan yatırımlara doğru ağırlık kazanır. Üretim ve ihracatın bileşiminde, ileri teknoloji lehine değişim olur (Kelleci, 2003, 3). Ekonomide meydana getirilen katma değer, bu şekilde bilgi-teknoloji yoğun hale gelmesi, kalkınmada çok önemli bir unsur olan ekonomik verimliliği artırır (Durdu, 2003, 1).

IBT, organizasyonel düzeyde sürekli öğrenmeyi daha hızlı hale getirerek, firmalara, rekabet gücü avantajı (Zhang ve Chen 2005, 427), kamu kurumlarına da daha etkin kamu hizmeti sunma imkânı sağlar. AR-GE harcamalarına daha fazla önem verilmesi, var olan bilgiden, yenilik ve buluşlara ulaşılması, hem kamu sektöründe hem de özel sektörde girişimcilik bilincinin daha hızlı gelişmesini mümkün hale getirir (Fernald, 1988, 196-202). Girişimcilik bilinci, bilgi ekonomisinin gelişmesini sağlayan en önemli unsurlardan birisi olduğu için, kamu sektörü eski hantal yapısından hızla uzaklaşabilir.

IBT, kamu ve özel kurumlarda kalifiye işgücünün önemini artırırken, kalifiye olmayan işgücünün önemini azaltır. Her düzeyde artan rekabet, işgücünü daha fazla kalifiye olmaya zorlarken, firmaları ve devleti, daha basit, esnek verimli üretim yapılarına yöneltir (Durdu, 2003, 3).

IBT, işlem maliyetlerini de azaltır (Mariscal, 2005, 415). Bu açıdan firmaların ve devletin etkin çalışmasına zemin hazırlar.

Böyle bir ortamda IBT'nin yaygınlaşmasıyla hızlanan ekonomik dönüşüm ve kalkınma sürecinde, bilinçli ve kapsamlı bir yenilikçi strateji izlenmediği takdirde, yoğun şekilde eşitsizlik ve risklerin görülmesi olasılığı da yüksektir. Uygun olmayan IBT politikaları, ülkelerarası ve ülke içi, zengin-yoksul ve eğitilmiş-eğitimsiz nüfus arasındaki farklılıkları yani dijital uçurumu derinleştirir. Dijital uçurumun derinleşmesi, bu kez ekonomik kalkınmayı negatif etkileyebilir (Antonelli, 2003, 173-199).

TÜRKİYE'DE KAMU HİZMETLERİNDE İNTERNET - BİLGİSAYAR TEKNOLOJİLERİ KULLANIMI

İBT kullanarak ekonomik kalkınmayı devlet eliyle hızlandırmanın yolu, öncelikle temel kamu hizmetlerinin, İBT yardımıyla daha geniş bir alanda daha az işlem maliyetleriyle daha verimli şekilde arz edilmesidir.

Geleneksel devlet yaklaşımından elektronik devlet yaklaşımına geçiş çabaları, hemen hemen her ülkenin kamu yönetim sisteminin (özellikle son dönemde) karşı karşıya kaldığı ve gidermek zorunda olduğu iki ihtiyaçtan, kamu yönetim mekanizmasının; 1) daha az maliyetle, 2) daha iyi çalışır hale getirilmesi ihtiyaçlarından kaynaklanmaktadır (İnce, 2001, 103).

Türkiye'de İBT'den daha iyi yararlanılması için ilk olarak, 1983 yılında “Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu” (BTYK) kurulmuştur. BTYK'nın dışında BİLTEN,⁴ İnternet Üst Kurulu,⁵ Kamu-Net Üst Kurulu,⁶ Elektronik Ticaret Koordinasyon Kurulu⁷ ve pek çok dernek ve vakıf (TBD, TBV, vb.) bilişim alanında hizmetlerini sürdürmektedir (Bengshir, 2000, 50).

Mernis, Mebsis, Takbis, Vedop I ve Vedop II, Say 2000 Projeleri, Tarım- Net, Çiftçi Kayıt Sistemi, Uyap I ve Uyap II, Polnet, Gümsis, Güvas, E-Bildirge, Beos, Ses, vb. merkezi idaredeki e-devlet projelerine, Yeryön, Yerep, Yerelbilgi, Yerelnet, ise yerel yönetimlerin sürdürdüğü e-devlet projelerine örnektir (Nohutçu ve Demirel, 2005, 38-50).

TÜRKİYE'DE E-VERGİLENDİRME SİSTEMİ

İBT'nin devlet açısından öneminin gözlenebildiği en güzel alanlardan biri de vergilemedir. İBT yardımıyla arz edilen kamu hizmetleri arasında, vergilendirme hizmetleri ilk sıralarda yer alır (Torres ve diğerleri, 2005, 217-238).

E-vergilendirmenin en yaygın olduğu ülkeler, ABD, Avustralya, Kanada, Finlandiya, Fransa, Almanya'dır (Turner ve Apelt, 2004, 242). E-vergileendirme, bir e-devlet uygulamasıdır.

E-vergileme, günümüzde “yeni gelişen e-ticaretten elde edilen gelir ve kazancın vergilendirilmesi” ve “devletin mevcut vergi konularından elde edilen gelir ve

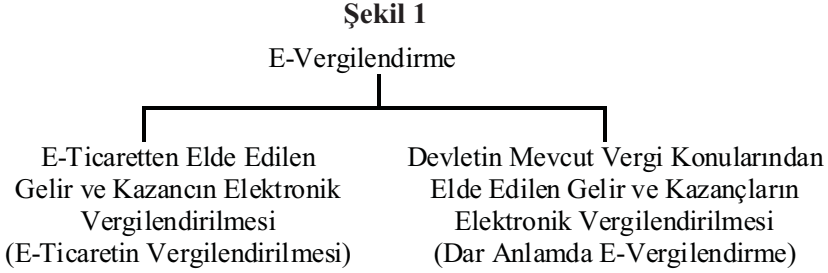
⁴ TÜBİTAK bünyesindedir ve ortak birçok uluslararası İBT araştırma projesi yürütür.

⁵ Ulaştırma Bakanlığı bünyesindedir ve internet altyapısının ve kullanımının yaygınlaştırılmasını amaçlayan çalışmalar yapar.

⁶ Başbakanlık bünyesindedir ve kamu hizmetlerinde kalite ve hızın artırılmasını amaçlayan çalışmalar yürütür.

⁷ Dış Ticaret Müsteşarlığı bünyesindedir ve elektronik ticareti yaygınlaştırmayı amaçlar.

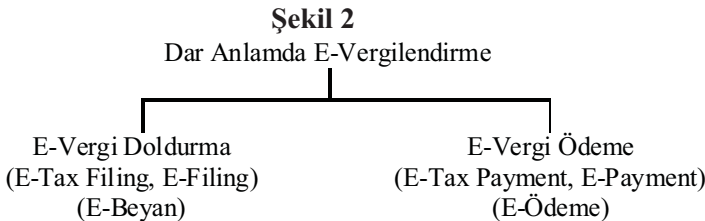
kazançlarının vergilerinin (gelir, kurumlar, gümrük vergileri vb.) IBT altyapılarından yararlanılarak toplanması” olmak üzere iki alanda gelişim göstermektedir. Bu iki alanın ortak özelliği, vergilendirmenin elektronik olarak gerçekleşmesi, yani e-vergilendirme (elektronik olarak vergilendirme) yapılıyor olmasıdır. Bu nedenle, “devletin mevcut vergi konularından elde edilen gelir ve kazançlarının vergilendirilmesi, Şekil 1’de “dar anlamda e-vergilendirme” olarak isimlendirilmiştir.

İnternet vergilemesi adı da verilen e-ticaretin vergilendirilmesi konusunda, dar anlamda e-vergilendirmeden çok farklı tartışma alanları vardır. Bu konudaki tartışma, esas itibariyle, a)internet aracılığıyla elde edilen gelir veya kazancın ve mükellefin tespiti; b)gelir ve kazancın vergilendirilmesi boyutlarında gerçekleşir.

Mevcut vergilerin IBT altyapılarından yararlanarak toplanması anlamına gelen “dar anlamda e-vergilendirme” konusu ise, e-vergi doldurma (e-beyan) ve e-vergi ödeme olmak üzere iki boyutta incelenebilir. Her bir verginin özelliğine bağlı olarak, ya sadece e-ödeme ya da e-beyan ve e-ödeme birlikte söz konusu olur.

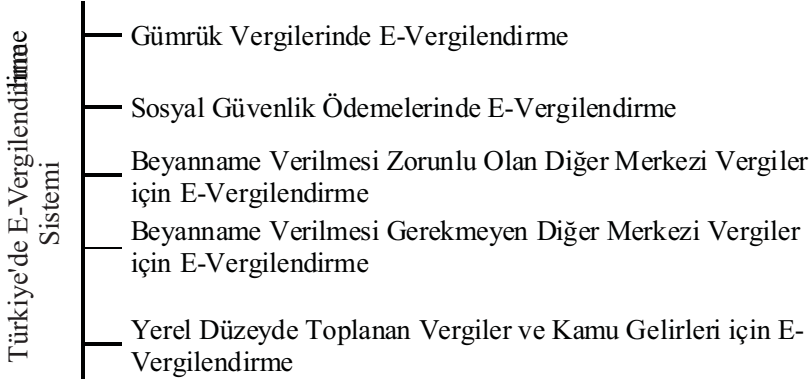
Gerek e-ticaretin vergilendirilmesinde, gerekse dar anlamda e-vergilendirme olarak isimlendirilen devletin mevcut vergi konularından elde edilen gelir ve kazançların vergilendirilmesinde, vergilendirmenin elektronik olarak yapılması dolayısıyla, elde edilen gelir, e-vergi gelirdir. Fakat bu çalışmanın konusu, mevcut vergi konularından elde edilen gelir ve kazançların vergilendirilmesi olduğu için, burada kullanılan e-vergilendirme ve e-vergi kavramlarından, dar anlamda e-vergilendirmeyi ve e-vergiyi anlamak gereklidir.

Türkiye'de e-vergileendirme uygulaması, bugünkü en geniş zeminine, Vedop-I ve Vedop-II adlı projelerle ulaşmıştır. Vedop-I ile bütün vergi dairesi işlemlerinin bilgisayar ortamında izlenmesi hedeflenmiştir. Nisan 2004 itibariyle 22 il merkezinde ve 155 vergi dairesinde uygulamaya geçilmiştir ve uygulama her geçen gün yaygınlaştırılmıştır. Vedop-II ile, vatandaşların vergi ile ilgili işlemlerini elektronik ortamda yapabilmelerinin sağlanması için, (a) otomasyonlu vergi dairesi sayısının artırılması, (b) beyannamelerin internetten alınması (*e-beyanname*), (c) internet vergi dairesinin (e-vergi dairesinin) kurulması, denetim, otomasyonu ve veri ambarının oluşturulması alt uygulamaları tamamlanmıştır (DPT, 2005b, 20).

Türkiye'de dar anlamda e-vergileendirme sistemi, beş alt başlık altında, daha ayrıntılı aşağıda incelenmektedir.

Şekil 3

Gümrük Vergilerinde E-Vergileendirme

Türkiye'de e-vergileendirme için kurulan ilk sistem, gümrük vergilerinde e-vergileendirme sistemidir. Gümrük vergilerinde e-vergileendirme, Bilge Projesi olarak da bilinir. Projenin ilk pilot uygulamasına, Temmuz 1998'de başlanmıştır. 30.08.1999'da, EDI-Web olarak adlandırılan Bilge Projesinin, beyannamelerin elektronik olarak verilmesine ilişkin ikinci aşamasına geçilmiştir.⁸ 15.10.2001'de Bilge, tüm gümrüklerde yayılmaya başlamıştır.⁹

Bu tarihten itibaren, Garanti Bankası, Akbank ve Yapı-Kredi Bankası ile yapılan

⁸ EDI-WEB, Gümrük Müşavirlerinin, İthalat ve İhracat Şirketlerinin beyanname bilgilerini Gümrük bilgisayar sistemine WEB üzerinden aktarmalarını sağlayan internet çözümüdür. EDI-WEB ile kullanıcı, Özet Beyan (ÖZBY), Detaylı Beyan (TCGB) tescili yapabilmekte, tescil ettiği beyannamenin çıktısını alabilmektedir. EDI-WEB'e, <http://www.customs-edi.gov.tr> adresinden ulaşılabilir. Giriş, "EDI Kullanıcı Kodu" ve "EDI Mesaj Şifresi" ile olur. Ayrıntılı Bilgi için Bkz: Gümrük Müsteşarlığı. (2007a)

⁹ Bkz: Gümrük Genel Müdürlüğü, (2001).

protokol gereğince, ithalattan alınan gümrük vergisi, KDV, toplu konut fonu kesintisi, telafi edici vergi, ithal harcı gibi yükümlülüklerin, bu bankalar aracılığıyla tahsili mümkün hale gelmiştir. Böylece, e-ödeme safhasına ait altyapı da tamamlanmıştır.

2007 yılı itibariyle, toplam 102 gümrük müdürlüğünün sadece 28'inde EDI-Web yoktur ve uygulama, detaylı beyanda (TCGB'de) %84'e ulaşmıştır (Gümrük Müsteşarlığı, 2007b).

Günümüzde, EDI-Web ile, gümrük tarafına gönderilebilen beyanname bilgileri, gümrük tarafında onaylanmakta, tescil numarası, gelecekte gümrük onayı aşamasında istenen belge isimleri, hesaplanan vergi miktarı bilgileriyle birlikte geri gönderilmektedir. Kullanıcı, geri gönderilen onaylı beyannameye, tescil numarasını ekleyip çıktı almakta ve bu beyannameyi imzalamaktadır. Bu arada, hesaplanan vergi, banka aracılığıyla, e-ödeme yoluyla, bankaya hiç gitmeden, ödenebilmektedir. Bankanın “gümrük vergi alındılarını” imzalamasına gerek yoktur. Çünkü EDI-Web'li gümrük idarelerinde, vergi mükellefinin yaptığı vergi ödemesinin, Bilge sisteminde teyit sorgulaması mümkündür (Gümrük Müsteşarlığı, 2007c).

Sosyal Güvenlik Ödemelerinde E-Vergilendirme

Sosyal güvenlik ödemelerinde e-vergilendirme çalışmaları, e-bildirge projesi kapsamında yürütülmektedir. E-bildirge, işçi ve işverenler ile emeklilere ilişkin işlemleri kapsar. Emeklilerle ilgili işlemlerde, e-vergilendirme boyutu yoktur. Bu işlemler şimdilik bilgilendirme düzeyindedir. 4958 sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanununun 21 inci maddesi (TBMM, 2003) ve Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği'nin 21 inci maddesi (SSK, 2004) e-bildirgenin yasal dayanağını oluşturur. E-bildirge, 01 Mayıs 2004 tarihinden beri uygulanmaktadır. İşyerlerinde sekiz ve üzerinde sigortalı çalıştıran özel ve resmi işyeri işverenleri e-bildirge ile beyanname vermek zorundadırlar (SSK, 2007c).

E-bildirge, işverenlerin, çalıştırdıkları işçilerine ait sigorta bildirimlerini internet üzerinden vermeleri ve bildirimlere ait tahakkuk bedellerini de internet bankacılığı aracılığı ile ödeyebilmeleri için oluşturulan elektronik bir portaldır (SSK, 2007b). E-bildirge uygulaması ile birlikte, daha önce SSK şubelerine işverenler tarafından aylık olarak verilen “tahakkuk bildireleri” ve 4 aylık olarak verilen “dönem bordroları”, “Aylık Prim ve Hizmet Belgesi” adı altında birleştirilerek alınmaya başlanmıştır. Uygulama <http://www.ssk.gov.tr> adresinden işler ve bu adresten ilgili her türlü yardım alınabilir.

E-bildirge projesi, İspanya Sosyal Güvenlik Kurumu'nca, uluslararası ağ ve altyapı teknoloji geliştirme şirketi CISCO'nun sponsorluğunda gerçekleştirilen

seminerde, dünyanın en başarılı e-devlet projesi seçilmiştir. 2006 yılında, aktif sigortalıların yüzde 95'inin e-bildirge ile beyannamelerini verdikleri iddia edilmektedir (Memurlar Net, 2007).

Sistemin, Türkiye'deki diğer e-vergileendirme türlerinden önemli bir farkı veya üstünlüğü, ödeme modülünü de içinde barındırmasıdır. Ana menüden Ödeme İşlemleri bağlantısı ile geçilen bu modülde, otomatik ödeme talimatı verilen banka bilgileri görüntülenir. Otomatik ödeme talimatı olmayan işverenler için, işverenin çalışmakta olduğu banka seçilerek bankanın web sayfasına geçiş yapılması imkânı da vardır (SSK, 2007a, 16).

Beyanname Verilmesi Zorunlu Olan Diğer Merkezi Vergiler için E-Vergileendirme

Beyanname verilmesi zorunlu olan tüm vergiler için, e-vergileendirme uygulaması, iki aşamada yürür. Birinci aşamada vergi beyannamelerinin bilgisayar ortamında doldurulması ve elektronik olarak gönderilmesi, ikinci aşamada ise, tahakkuk fişleri elektronik olarak kesilen ve gönderilen verginin, bankacılık sistemi yardımıyla elektronik olarak Gelir İdaresi Başkanlığına transfer edilmesi vardır. Bu açıdan, stopaj usulüyle tahsil edilen ve edilmeyen vergiler arasında fark olmadığı gibi, gümrük vergileri, sosyal güvenlik ödemelerinin vergileendirilmesi veya yerel vergiler arasında da bir fark yoktur.

Beyanname verilmesi zorunlu olan, -gümrük vergileri ve sosyal güvenlik ödemeleri dışında kalan- merkezi vergiler için, Türkiye'de 1 Ekim 2004'de internet vergi dairesi hazır edilmiş ve isteğe bağlı *e-beyanname uygulaması* başlatılmıştır. Kasım 2005'te uygulama zorunlu hale getirilmiştir.¹⁰ Günümüzde internet vergi dairesinde; veraset ve intikal vergisi hariç, otomasyonlu vergi dairelerinin sorumluluğundaki diğer merkezi vergilerin beyannameleri, elektronik olarak alınabilmekte ve 2006'dan beri vergi dairesine veya bankaya hiç gitmeden internet yardımıyla ödenebilmektedir.¹²

¹⁰ Bkz: 346 Sıra No'lu VUK Genel Tebliği, 03.03.2005 Tarih ve 25744 sayılı Resmi Gazete.

¹¹ Elektronik olarak gönderilebilen beyannameler şunlardır: Katma Değer Vergisi Beyannameleri (1 ve 2 no'lu), Özel Tüketim Vergisi Beyannamesi (2a beyannamesi hariç), Muhtasar Beyanname (KVK 24.Maddesine göre yapılan tevkifatlar için verilecek beyanname dahil), Damga Vergisi Beyannamesi, Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi Beyannamesi, Özel İletişim Vergisi Beyannamesi, Şans Oyunları Vergisi Beyannamesi, Basit Usul Ticari Kazanç Beyannamesi, Gayrimenkul Sermaye İradı Beyannamesi, Gelir Vergisi Mükellefleri için Geçici Vergi Beyannamesi, Kurumlar Vergisi Mükellefleri için Geçici Vergi Beyannamesi, Kurumlar Vergisi Beyannamesi, Sigorta Muameleleri Vergisi Beyannamesi, Yıllık Gelir Vergisi Beyannamesi, Noter Harçları Vergisi Beyannamesi. Bkz: VergiPortali (2005).

¹² İnternet üzerinden ödenemeyen vergiler sadece şunlardır: Vadesi geçmiş vergi borçları, veraset ve intikal vergisi, Tapu harcı, yurt dışı çıkış harcı, esnaf sicil harcı, ticaret sicil harcı, geçiş ücreti ve idari para cezası, karayolları taşıma kanunu idari para cezası. Vadesi geçmiş vergi borçları hariç diğerleri için bizzat bankaya giderek ödeme mümkündür. Vadesi geçmiş vergi borçları, sadece vergi dairesine ödenebilir. Fakat, vadesi geçmiş olsa dahi, motorlu taşıtlar vergisi, vadesinin rastladığı yılın sonuna kadar, bankalara ödenebilmektedir. Bkz. GIB (2007).

Ayrıca vergi kimlik numarası sorgulama, gecikme zammı hesaplama hizmetleri de verilmektedir. Bu hizmetlere ve yararlanma şartlarına Gelir İdaresi Başkanlığının resmi web sitesinden ulaşılabilmekte, her türlü yardım alınabilmektedir.

Türkiye'de e-beyanname sistemi çok hızlı gelişmiştir. Bunun temel nedeni, vergi beyannamesinin doldurulmasında mükellefe aracılık yapan serbest muhasebecilerle muhatap olunarak, sistemin geliştirilmesinin tercih edilmesidir. Pek çok vergi mükellefi, Türkiye'de vergi beyannamesini serbest muhasebecisi aracılığıyla doldurur. Bu beyanname verilmesi zorunlu olan tüm vergiler için geçerlidir. Vergi toplanmasından sorumlu merkezi devlet birimi olan Gelir İdaresi Başkanlığı, serbest muhasebecilere yönelik gönüllü bilgilendirme ve eğitim programları düzenlemiş, onları e-vergilendirmeye hazırlamıştır. E-beyanname sistemi, vergisini kendi ödemek isteyen vergi mükelleflerine de kapalı değildir.

Sistemin kısa zamanda yaygınlaştırılabilmesinin bir başka nedeni, belli bir gelir düzeyini aşan mükellefler için zorunlu tutulmuş olmasıdır.¹³ Bu sayede kuruluşundan itibaren bir yıl içinde, e-beyannamenin Vedop içindeki payı, ortalama %65,69'a ulaşmıştır.¹⁴ 2007 yılı itibarıyla, bu oranın %95'e yaklaştığı tahmin edilmektedir.

Beyanname verilmesi zorunlu olan diğer merkezi vergilerde, e-bildirgeden farklı olarak, entegre bir e-vergi ödeme modülü yer almaz. Bu onun eksikliğidir. Fakat vergilerde, interaktif banka hesaplarından e-ödeme her zaman mümkün olduğundan¹⁵ söz konusu eksiklik, ciddi bir işleyiş veya entegrasyon problemi meydana getirmemektedir.

Yerel Düzeyde Toplanan Vergiler ve Kamu Gelirleri için E-Vergilendirme

Türkiye'de yerel yönetimler tarafından toplanan pek çok kamu geliri vardır. Bunlar arasında, emlak, çevre temizlik, ilan ve reklam, yangın ve sigorta,

¹³ 03.03.2005 tarihinden itibaren ise 346 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile 31.12.2004 tarihi itibarıyla; aktif ve ciro toplamları esas alınmak suretiyle gerçek usulde vergilendirilen gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri için yıllık gelir vergisi, kurumlar vergisi ve geçici vergi beyannamelerini; özel tüketim vergisi, özel iletişim vergisi ve şans oyunları vergisi mükellefleri için ise aktif ve ciro toplamına bakılmaksızın bu vergilerin beyannamelerini elektronik ortamda gönderme mecburiyeti getirilmiştir.

¹⁴ Bu veri, Gelir İdaresi Başkanı Mehmet Atıf ile kişisel görüşmeden elde edilmiştir.

¹⁵ İnternet yardımıyla ödenebilen merkezi vergiler şunlardır: Yıllık Gelir Vergisi, Gelir Vergisi Stopajı, Kurumlar Vergisi, Kurumlar Vergisi Stopajı, Katma Değer Vergisi, Özel Tüketim Vergisi, Banka Sigorta Muameleleri Vergisi, Gelir Geçici Vergi, Kurum Geçici Vergi, Damga Vergisi, Gayrimenkul Sermaye İradı Vergisi, Basit Usul Ticari Kazanç Vergisi, Diğer Ücret Vergisi, Noter Harcı, Motorlu Taşıtlar Vergisi, Trafik Para Cezası, 5035 RTÜK Eğitime Katkı Payı, 5035 Sayılı Kanuna Göre Finansal Faaliyet Harcı. Bkz. GIB. (2007).

eğlence, damga vergileri, çeşitli para cezaları, elektrik, telefon, su faturaları tahsilâtından aktarılan paylar vb. sayılabilir.

Yerel yönetimler, son yıllarda farklı düzeylerde de olsa, bu kamu gelirlerini elektronik olarak beyan etme ve ödeme hizmeti vermektedirler. Bu hizmetler, e-belediye veya e-yerel yönetim hizmetleri kapsamında değerlendirilmektedir. E-belediyecilikte, Bursa Nilüfer Belediyesi, Yalova Belediyesi, İstanbul Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri ilk sırada gelmektedir.

Yerel düzeyde toplanan vergiler için e-vergilendirme düzeyinin ne olduğuna dair Türkiye çapında veriye ulaşılamamıştır. Fakat İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesinden Korhan Mavnacıoğlu'nun 2005 yılında İstanbul'da 24 belediyede yaptığı araştırmada, e-belediye hizmetlerinden yararlanma oranları ölçülmüş, vergi mükellefleri arasında yerel vergi ödeme oranının %13,3, borç ödemenin %10 olduğu tespit edilmiştir (Turkpoint, 2007).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin web sitesinden, “http://bim.ibb.gov.tr/gelir_tahsilat/index.asp” adresinden, vergi mükellefleri, vergi numaralarını girerek, vergi borçlarını sorgulayabilmekte ve borç ödeme butonu yardımıyla internet bankacılığı ile vergilerini ödeyebilmektedirler (IBB, 2007b). Belediye ayrıca, Ebtis sistemine eşdeğer, yerel düzeyde Elektronik Dekont Takip Sistemi (Edts) adlı bir sistemi de kullanmaktadır (IBB, 2007a).

Bursa Nilüfer Belediyesi, Türkiye'de Kiosk ile vergi borcu öğrenme ve vergi ödeme hizmeti veren ilk belediyedir. Ayrıca belediye, telefon belediyeciliği, kısa mesaj yoluyla da bu hizmetleri vermekte, kredi kartı numarasından e-tahsilât yapmaktadır. Bu hizmetlerini “<https://www.e-islem.net/>” sitesinden halka duyurmaktadır. Bursa'da interaktif hesabı kullanarak, telefon belediyeciliğiyle, banka havalesi yoluyla, kiosklarla, posta çekiyle, belediye iletişim noktalarından yerel vergi borcu öğrenilebilir ve ödenebilir. E-işlem.net sayfasından, emlak vergileri, ilan ve reklam vergileri ve diğer vergiler beyan edilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

İBT pek çok alanda etkili olmakta ve İBT'nin önemi her geçen gün artmaktadır. İBT, özellikle gelişmekte olan ülkelerde ekonomik kalkınma açısından da önemlidir. Bu makalede İBT'nin ekonomik kalkınmaya nasıl etki edebildiği teorik olarak tartışılmış ve İBT'nin devlet açısından önemi vurgulanmıştır. İBT'den Türkiye de yararlanmaktadır. Pek çok e-devlet projesi son yıllarda uygulamaya sokulmuştur.

Pek çok ülkede İBT yardımıyla arz edilen kamu hizmetleri arasında, vergilendirme hizmetleri ilk sıralarda yer alır. Bu nedenle, İBT'nin devlet açısından öneminin gözlenebildiği en güzel alanlardan biri de vergilemedir.

Buradan hareket ederek, makalenin ikinci bölümünde, Türkiye'de e-
vergilendirme sistemi incelenmiştir.

E-vergilendirmeyi, e-ticaretten elde edilen gelir ve kazancın vergilendirilmesi (e-ticaretin vergilendirilmesi) ve devletin geleneksel vergi konularından elde edilen gelir ve kazançların vergilendirilmesi (dar anlamda e-vergilendirme) olarak anlamak mümkündür. Bu makalede dar anlamda e-vergilendirme üzerinde durulmuştur. Dar anlamda e-vergilendirme, e-vergi doldurma (e-tax filing, e-filing - e-doldurma, e-beyan) ve e-vergi ödeme (e-tax payment, e-payment - e-ödemeye) şekillerinde karşımıza çıkabilir.

Türkiye'de e-vergilendirme sistemi, e-beyan ve e-ödemeye boyutları dikkate alınarak, beş alt başlık altında makalede incelenmiştir.

Türkiye'de gümrük vergilerinde ve sosyal güvenlik ödemelerinde e-vergilendirme oldukça iyi durumdadır. Vergi mükellefleri, vergilerini tamamen elektronik olarak beyan edebilmekte ve ödeyebilmektedirler. Uygulama e-beyan alanında, detaylı beyanda %84'e ulaşmıştır.

Beyanname gerekmeyen diğer merkezi vergilerde e-ödemeye, bankacılık sistemi ile olur. E-ödemeyi yaygınlık düzeyi hakkında, Türkiye çapında veri yoktur. Türkiye'de bankacılık altyapısı oldukça iyi durumdadır. Fakat bu vergilerde e-ödemeyi yaygınlaştırılması, İBT'nin yaygınlaştırılması ve toplumsal dönüşüm ile sağlanabilecektir.

Beyanname verilmesi zorunlu olan, gümrük vergileri ve sosyal güvenlik ödemeleri hariç diğer merkezi vergiler için e-vergilendirme, Türkiye'de oldukça hızlı gelişmiştir. Sistemin, ödeme modülünü de içinde barındırması ve farklı tahsilât usulleri ile tahsilât yapılabilmesi önerilebilir. Bu tür vergilerde, e-beyanın %95'e ulaştığı tahmin edilmektedir.

Yerel düzeyde toplanan vergiler ve kamu gelirleri için e-vergilendirme, henüz Türkiye'de yaygın kullanım alanı bulamamıştır. Fakat, Bursa Nilüfer Belediyesi, Yalova Belediyesi, İstanbul Büyükşehir ve İlçe Belediyeleri bu konuda çok güzel uygulamalara sahiptir. Bursa Nilüfer Belediyesi, Türkiye'de ilk defa kiosklerle vergi tahsilâtı yapan ve telefon bankacılığıyla vergi borcu öğrenme ve ödeme hizmeti veren kurumdur. Bu kurumların e-vergilendirme uygulamalarının diğer yerel yönetimlere de yaygınlaştırılması gereklidir.

Türkiye'de e-vergilendirme sisteminin geliştirilmesi için diğer öneriler şu şekilde sıralanabilir:

E-vergileme hizmetleri, açık anlaşılır ve kullanımı basit bir altyapıdan

sunulmalıdır. E-vergileme hizmeti veren web siteleri tek bir portalda birleştirilmelidir. Bu portalda, her bir hizmetin etkin arzından açıkça sorumlu tutulmuş kamu görevlileri bulunmalı, hizmetin işleyişinde görülen aksaklıklar ya da bu alanda ortaya çıkabilecek sorular için, vatandaşın kiminle nasıl iletişime geçeceği ilan edilmiş olmalıdır.

E-vergileme hizmeti veren web sitelerinin kullanıcı arayüzleri basitleştirilmeli, her bir vatandaşın teknoloji kullanım yeteneğinin farklı olduğu hesaba katılarak, son derece kolay erişilebilir ve kolay kullanılabilir olarak düzenlenmelidir. Web sitelerinde e-beyan ve e-ödeme modülleri birlikte bulunmalıdır. E-vergileme hizmetlerini kolaylaştırmak için, vergi sisteminin sadeleştirilmesine devam edilmelidir.

E-beyan sırasında kullanılan bilgisayar programlarının, diğer muhasebe programları ile entegrasyonu sağlanmalıdır. Web tabanlı e-beyan altyapıları, kamu ve özel sektör işbirliği ile ve kullanıcıların deneyimleri göz önüne alınarak geliştirilmeli, yaygınlaştırılmalıdır. Bu altyapılar muhasebe programları ile uyumlu olmalıdır.

E-beyan programları, karışık vergi işlemlerini daha fazla basitleştiren çözümler içermelidir. Web tabanlı e-beyan programlarında ve bankaların e-ödeme sitelerinde, güvenlik altyapısı daima güçlendirilmelidir. Tüm IBT uygulamalarında olduğu gibi e-vergileme uygulamalarında da gizlilik ve güvenlik, kamuoyu tarafından, yaygınlaştırmayı etkileyen temel faktörlerden biri olarak algılanmaktadır.

IBT uygulamalarının benimsenmesi ve yaygınlaştırılmasını etkileyen faktörler, bilgisayar sayısı, kullanım kolaylığı, yaş, eğitim düzeyi, internet deneyimi, internet kullanım sıklığı, bilgisayar korkusu, ekran dizaynı, geribildirim fırsatı, teknolojik altyapı yeterliliği, İnternet ve bilgisayar teknolojilerine yapılan harcamalar, teknoloji yatırımları, IBT sektörlerindeki toplam istihdam, IBT kullanım birim maliyeti, IBT kullanım talebi, IBT kullanan işletme büyüklüğü, işletmenin faaliyet gösterdiği alan olarak sayılabilir. E-vergileme hizmetlerini geliştirilmesi, devletin özel sektörle işbirliği halinde, bu faktörlerin her birine ilişkin sistemli eylem planları hazırlaması ve bu konularda ilerleme kaydetmesine de bağlıdır.

IBT'nin, dijital uçurumu arttırmayacak şekilde doğru ve yaygın kullanımı, e-vergilemede de geçerlidir. Bu amaçla, devlet-özel sektör işbirliğiyle, tanıtıcı-özendirici kampanyalar ve sübvansiyon uygulamaları yapılabilir. Vergi dairelerine ve meslek mensuplarına yönelik bilgilendirme ve sübvansiyon programlarına önem verilirken, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının desteğiyle, yerel halka bilgilendirme kampanyaları

uygulanabilir. Milli Eğitim Bakanlığı'nın öncülüğünde, toplumda e-okuryazarlığın geliştirilmesi için çaba harcanabilir.

KAYNAKÇA

- ANTONELLI, C. (2003). “The Digital Divide: Understanding the Economics of New Information and Communication Technology in the Global Economy”, *Information Economics and Policy*, Vol 15, pp: 173–199.
- BARNES, S.J., VIDGEN, R.T. (2006). “Data Triangulation-A Case Study in E-Government”, *Information & Management*, Vol 43, pp: 767–777.
- BENGŞİR, K.T. (2000). “Bilgi Toplumu Bakanlığı Mekanik Bir Örgüt mü”, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt: 33, Eylül, Sayı:3, ss: 33-62.
- BİLİŞİM ŞURASI, (2005). *Bilişim Şurası Taslak Raporu*, Türkiye 2. Bilişim Şurası, 10-11 Mayıs 2004, Ankara, <<http://www.bilisimsurasi.org.tr/raporlar/TaslakRapor.pdf>> (17.08.2007).
- CHANG, I-C., LI, Y-C., HUNG, W-F., and HWANG, H-G. (2005). “An Empirical Study on the Impact of Quality Antecedents on Tax Payers' Acceptance of Internet Tax-Filing Systems”, *Government Information Quarterly*, Vol 22, pp: 389–410.
- DPT. (2005a). *Bilgi Ekonomisine ve Bilgi Toplumuna Geçiş*, 2004 Türkiye İktisat Kongresi Çalışma Grubu Raporu, Rapor No: 3, Cilt 13, DPT Yayını, Ankara, <<http://ekutup.dpt.gov.tr/ekonomi/tik2004/cilt13.pdf>> (16.08.2007).
- DPT. (2005b). *E-Devlet Proje ve Uygulamaları Raporu*, Devlet Planlama Teşkilatı Bilgi Toplumu Dairesi, 2004 Türkiye İktisat Kongresi, 5-9 Mayıs 2004, <<http://bilgitoplumu.gov.tr/E-Devlet-Proje-ve-Uygulamaları.pdf>> (16.08.2005).
- DURDU, Ö.F. (2003). “Avrupa Birliği Yolunda Bilgi Teknolojisinin Türkiye Ekonomisi İçin Önemi”, *Akademik Bilişim Konferansları*, 3-5 Subat 2003, Çukurova Üniversitesi, Adana, <<http://ab.org.tr/ab03/tammetin/171.doc>> (17.08.2007). ss: 1-8.
- EC. (2007). “ICT drives 50% of ICT Growth, Says Commission's Annual Report on the Digital Economy”, *European Commission Information Society Press Release*, Reference: IP/07/453 Date: 30/03/2007, <http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=3303> (16.08.2007).
- ERKAN, H. (1994). *Bilgi Toplumu ve Ekonomik Gelişme*, İş Bankası Kültür Yayınları.
- FEIGE, E.L. (2000). “Taxation for the 21st Century: The Automated Payment Transaction (APT) Tax”, *Economic Policy*, Volume 15, Issue 31, October, pp:473-511.
- FERNALD, L.W. (1988). “The Underlying Relationship Between Creativity, Innovation and Entrepreneurship”, *Journal of Creative Behavior*, Vol 22,

Number 3, pp: 196-202.

FU, J.R., FARN, C.K., and CHAO, W.P. (2006). "Acceptance of Electronic Tax Filing: A Study of Taxpayer Intentions", *Information & Management* Vol43, Jan, pp: 109-126.

GIB. (2007). *Vergimi Kolayca Nasıl Öderim?*, <http://www.gib.gov.tr/fileadmin/beyannamerehberi/vergimi_kolayca_nasil_oderim.pdf> (17.06.2007).

GOLDBERG, D.S. (2005). "E Tax: The Flat Tax as an Electronic Credit VAT", *University of Maryland School of Law, Legal Studies Research Paper*, No: 2005-59, <<http://ssrn.com/abstract=832204>> (29.01.2007) pp:1-15.

GÜMRÜK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, (2001). *15.10.2001 Tarih ve 2001/31 Sayılı Gümrükler Genel Müdürlüğü Genelgesi*, <<http://www.gumrukler.gov.tr/GGMBIM/eMevzuat/MevzuatPortal/Genelgeler.aspx>> (20.08.2007)

GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI. (2007a). *Bilge Edi-Web Kullanım Kılavuzu*, <<http://www.customs-edi.gov.tr/dosyalar/ediwebkilavuz.zip>> (16.08.2007).

GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI. (2007b). *Bilge Sistemini Kullanan Gümrük İdarelerinde Haziran 2007 Toplam Beyanname Sayıları ve EDI Oranları*, <<http://www.customs-edi.gov.tr/istatistik.aspx?id=toplam>> (16.08.2007)

GÜMRÜK MÜSTEŞARLIĞI. (2007c). *Gümrük Partnerlerinin EDI Kullanımı*, <<http://www.customs-edi.gov.tr/icerik.aspx?id=genelbilgiler>> (16.08.2007).

HANSFORD, A., LYMER, A., and PILKINGTON, C. (2006). "IT Adoption Strategies and Their Application to E-filing Self-Assessment Tax Returns: The Case of the UK", *eJournal of Tax Research*, Vol 4, Number 1, August, Atax, The University of New South Wales, Faculty of Law, pp: 79-96.

HEEKS, R., BAILUR, S. (2007). *Analyzing E-Government Research: Perspectives, Philosophies, Theories, Methods, and Practice*", *Government Information Quarterly*, Vol 24, pp: 243–265.

HORST, M., KUTTSCHEUTER, M., and GUTTELING, J.M. (2007). "Perceived Usefulness, Personal Experiences, Risk Perception and Trust as Determinants of Adoption of E-Government Services in the Netherlands", *Computers in Human Behavior*, Vol 23, pp: 1838–1852.

HUNG, S-Y., CHANG, C-M., and YU, T-J. (2006). *Determinants of User Acceptance of the E-Government Services: The Case of Online Tax Filing and Payment System*", *Government Information Quarterly*, Vol 23, pp: 97–122.

IBB. (2007a). *Elektronik Dekont Takip Sistemi*, <<http://www.ibb.gov.tr/IBB/>>

DocLib/pdf/ birimler/gelirler_mud/ index.htm> (19.08.2007).

IBB. (2007b). Gelirler Muhtelif Borç Sorgulama, <http://bim.ibt.gov.tr/gelir_tahsilat/index.asp> (19.08.2007).

İNCE, N.M. (2001). *Elektronik Devlet-Kamu Hizmetlerinin Sunulmasında Yeni İmkanlar*, DPT Yayını, Mayıs, <<http://ekutup.dpt.gov.tr/bilisim/incem/e-devlet.pdf>> (30.09.2003).

KELLEÇİ, M.A. (2003). *Bilgi Ekonomisi, İşgücü Piyasasının Temel Aktörleri ve Eşitsizlik: Eğilimler, Roller, Fırsatlar ve Riskler*, Devlet Planlama Teşkilatı Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara.

KNACK, S. (2000). "Social Capital and the Quality of Governments: Evidence from the US States", *The World Bank, Policy Research Working Papers Series*, Nu 2504, December, pp:1-31.

MARISCAL, J. (2005). "Digital Divide in a Developing Country", *Telecommunications Policy*, Vol 29, pp: 409-428.

MASUDA, Y. (1990). *Managing in the Information Society*, Cambridge MA, Basil Blackwell.

MEMURLAR-NET, (2007). "SSK'nın Projesi Dünyanın En Başarılı E-Devlet Uygulaması", <<http://www.memurlar.net/haber/38994>> (16.08.2007).

MEVZUAT BİLGİ SİSTEMİ, (2005). *346 Sıra No'lu VUK Genel Tebliği*, 03.03.2005 Tarih ve 25744 sayılı Resmi Gazete, <<http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>> (17.08.2007).

NOHUTÇU, A., DEMİREL?D. (2005). "Türkiye'deki E-Devlet Uygulamaları", *Türk İdare Dergisi*, Sayı 447, Haziran 2005, <http://www.icisleri.gov.tr/_icisleri/TurkIdareDergisi/UploadedFiles/A.Nohut35-58.doc> (16.08.2005). ss: 38-50.

ROMER, P.M. (1986). "Increasing Returns and Long-Run Growth", *The Journal of Political Economy*, Vol 94, No 5, October, pp: 1002-1037.

SAYGILI, Ş. (2001). "Yeni Ekonomi ve Avrupa Birliği:Yeni Ekonomi Sürecinde ABD-Japonya Çerçevesinde Türkiye'nin Yeri" *Yeni Ekonomi El Kitabı*, TCMB Yayınları, Ankara, ss: 211-231.

SSK. (2004). *Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliği*, 16 Ocak 2004 Tarihli, 25348 Sayılı Resmi Gazete, <http://www.hakis.org.tr/mevzuat/is-guvenligi/is_guv_tuz_yon/ssk_sosyal_sigorta_islemleri_yonetmeliği.htm> (17.08.2007)

SSK. (2007a). *E-Bildirge Kullanım Kılavuzu*, <<http://www.ssk.gov.tr/sskdownloads/anasayfa/kilavuz.doc>> (16.08.2007).

- SSK. (2007b). İşverenlere Yönelik Bilgiler – E-Bildirge Nedir?, <http://www.ssk.gov.tr/wps/portal!/ut/p/_s.7_0_A/7_0_DJ?cpid=393> (16.08.2007).
- SSK. (2007c). İşverenlere Yönelik Bilgiler - Hangi İşverenler E-Bildirge Vermek Zorundadır?, <http://www.ssk.gov.tr/wps/portal!/ut/p/_s.7_0_A/7_0_DJ?cpid=393> (16.08.2007).
- TBMM, (2003). *4958 Sayılı Sosyal Sigortalar Kurumu Kanunu*, 06/08/2003 Tarihli, 25191 Sayılı Resmi Gazete, <<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k4958.html>> (17.08.2007)
- TITAH, R. and BARKI, H. (2005). “E-Government Adoption and Acceptance: A Literature Review”, *International Journal of Electronic Government Research*, Vol 2, Issue 3, pp: 23-57.
- TORRES, L., PINA, V., and ACERETE, (2005). B. “E-Government Developments on Delivering Public Services among EU Cities”, *Government Information Quarterly*, Vol 22, pp: 217–238.
- TURKPOINT, (2007). E-Belediye Hizmetinde Borç Öğrenme İlk Sırada, <http://www.turkpoint.com/e-yasam/e_bele diye_hizm_ist.asp> (19.08.2007).
- TURNER, L. and APELT, C. (2004). “Globalisation, Innovation and Information Sharing in Tax Systems: The Australian Experience of the Diffusion and Adoption of Electronic Lodgement”, *eJournal of Tax Research*, Atax, The University of New South Wales, Faculty of Law, Volume 2, Number 2, p: 241-269.
- VERGIPORTALI, (2005). *E-Beyanname Kılavuzu-Aralık 2005*, <<http://www.vergiportali.com/doc/pb/e-beyanname.pdf>> (17.08.2007).
- WANG, Y,-SHUN, 2002, “The Adoption of Electronic Tax Filling Systems: An Empirical Study”, *Government Information Quarterly*, Vol 20, pp:333-352.
- YARANLI, İ.O. (2002). “E-Devlet'e Doğru Ödüllü Bir Proje: VEDOP İnternet Vergi Dairesi”, *VIII. Türkiye'de İnternet Konferansı*, Askeri Müze/Harbiye Kültür Sitesi, 19-21 Aralık 2002, İstanbul, <<http://inet-tr.org.tr/inetconf8/program/138.html>> (04.0.8.2005).
- YILDIZ, M. (2007). “E-Government Research-Reviewing the Literature Limitations, and Ways Forward”, *Government Information Quarterly*, Vol 24, pp: 646–665.
- ZHANG, F-H. and CHEN, J. (2005). “Resource Acquisition and Innovation Performance in Chinese Hi-Tech Firms: An Empirical Study Based on BP Neural Network”, *Engineering Management Conference Proceedings*, <http://ieeexplore.ieee.org/xpls/abs_all.jsp?arnumber=1559166> (17.08.2007) pp: 427-430.
-

